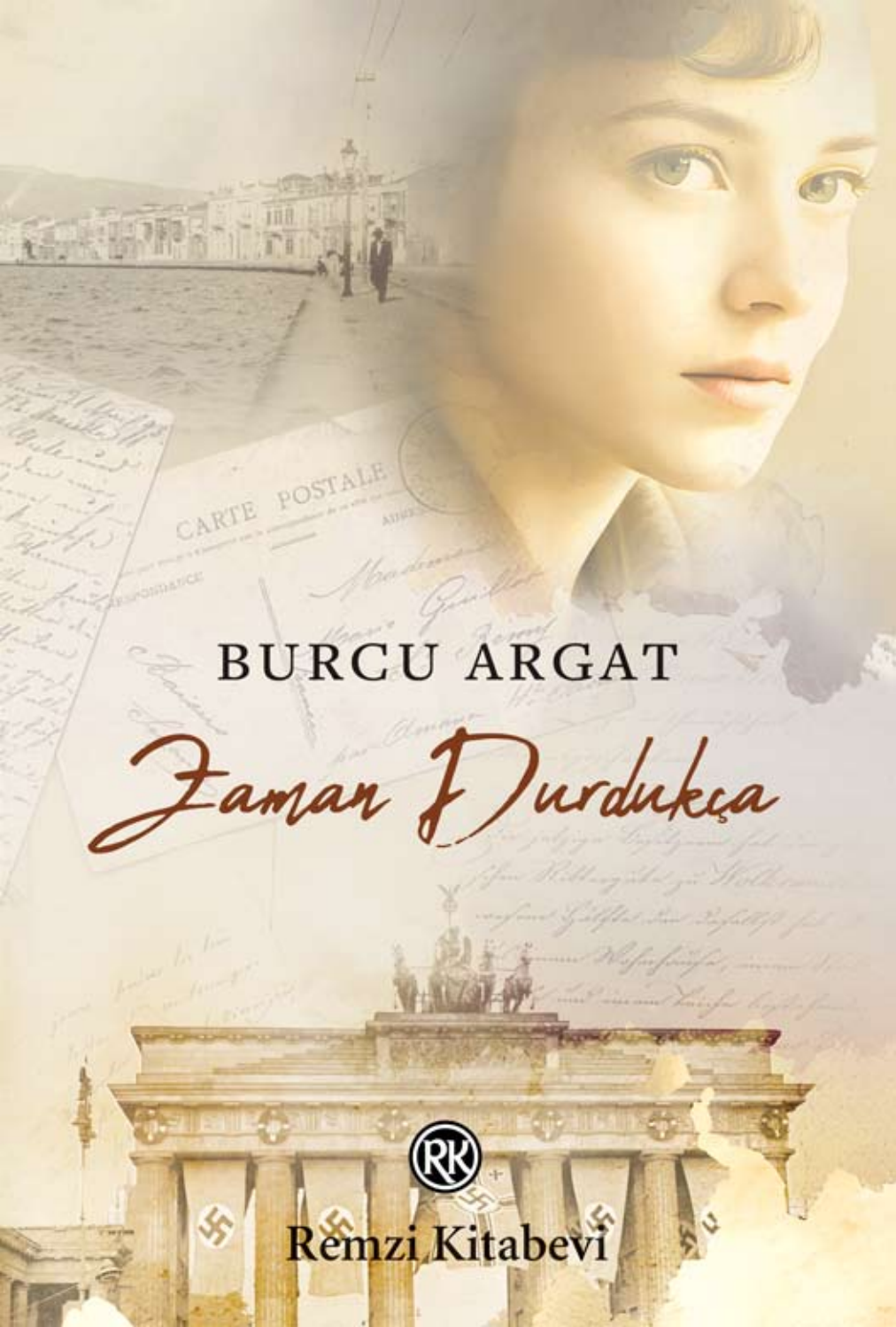

BURCU ARGAT

Zaman Durdukca

Remzi Kitabevi

BURCU ARGAT İzmir’de doğdu. Hukuk lisans öğrenimini İstanbul Üniversitesi’nde, master öğrenimini ise Potsdam Üniversitesi ve İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi’nde tamamladı. İstanbul ve Berlin şehirlerinde serbest avukat olarak çalıştı.

İlk romanı *Bir Cinayet Senfonisi* 2018 yılında yayımlandı. 2022 yılında *Zaman Durdukça* adlı roman dosyası ile Berlin Kültür Senatörlüğü Yabancı Dilde Edebiyat çalışma bursuna layık görüldü.

Almanya Federal Kültür Bakanlığı; Berlin Kültür Senatörlüğü; Berlin Şehir Müzesi, Charlottenburg-Wilmersdorf, Friedrichshain-Kreuzberg ve Mitte Semt Müzeleri ve Kültür İdareleri işbirliğiyle çok sayıda sergi, röportaj dizisi, belgesel ve edebiyat festivalleri hayata geçirdi.

KulturOnlineBerlin platformunun ve Berlin-İstanbul Edebiyat Günleri’nin de yaratıcısı ve yöneticisi olan Burcu Argat, eşi ve oğluyla birlikte Berlin’de yaşamaktadır.

BURCU ARGAT

*Zaman
Durdukça*

Remzi Kitabevi

ZAMAN DURDUKÇA / Burcu Argat

© Remzi Kitabevi, 2024

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Hasan Sabri

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2218-7

BİRİNCİ BASIM: Nisan 2025

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

*Bu roman, Berlin Kültür Senatörlüğü
tarafından 2022 yılında, Yabancı Dilde Edebiyat
Çalışma Bursu'na layık görülmüştür.*

KISIM I

İzmir

1958

Roza

Demir kapı, inleyerek üzerine kapandı. Kör pencereden içeri sızan ışık, hücrenin ter ve idrar kokusunu görünür kılıyordu. Bir de biçimsizce kesilmiş saçlarının elektriklenmiş tellerini.

Karanlığa ve kapalı kapılara alışkın. Karanlık tavan araları ve bodrum katları çocukluğunun en net hatıralarından. Işık ne kadar azsa o kadar iyi. Görünmez olmak en güvenlisi. Görünme ama gör. Herkes perdesini çekerken, sen iyice aç gözlerini.

Polis, parmaklıkların arasından ellerini silmesi için ıslak bir bez uzattı. Elllerinde hâlâ kan vardı. O artık bir katil, bunun farkında ve hiç pişman değil.

Burada şimdilik yalnız, ancak gideceği cezaevinde bu böyle olmayacak. Kalabalıklara alışkın değil. Bu yüzden biraz tedirgin. Fakat artık kaçmak, saklanmak, gizlenmek zorunda olmayacağını düşündükçe hapse gireceği için neredeyse sevinecek.

Kumruları dinliyor, avluda bir yerlerde toplanmış olduklarını duyuyor. Ah, bir de görebilse... Fakir ve yalnız çocukluğunun sırdaşları kumrular. Leyla'dan gizli gizli, sokak duvarına bakan karanlık banyo penceresinin dışına ekmek kırıntısı, susam, çekirdek bıraktığı oyun arkadaşları.

Onlarcası toplanırdı pencereye, nereden çıktıklarını hiç bilemezdi. Camı dikkatlice kapatır, içeriden onları izlerdi. Kumrular birbirleriyle dalaşır, kanatları cama çarpar, bazen içlerinden biri yaralanırdı. Eğer beslenme seansı uzarsa, aşağıdan Ester'in

sesi duyulurdu ve kumrular alt kattan uzatılan bir süpürge so-
pasının müdahalesiyle kaçışır giderlerdi.

“Ay defolun be, tepemde gudur gudur sabahtan beri!”

10

Ester... haber almış mıdır acaba? Şimdi dalacak eve, altını
üstüne getirecek eşyaların. Emaneti de bulacak tabii. Leyla ne-
reye kadar engelleyebilir ki onu? Nasıl olacak acaba şimdi, di-
yor, eliyle şakaklarını ovarken. Devlet bakacak mı bana? Belki de
asarlar... Öyle ya, adam öldürmenin cezası idam. O zaman Ley-
la kime bırakacak madalyonu?

Onu nezarethaneyeye kapatan polislerden biri parmaklıkların
arasından bir kâğıt ve kalem uzatıyor. Az önce anlattıklarını zap-
ta geçirmişler, imzalatmak istiyorlar. Maktulü tanıyıp tanımadı-
ğı, aralarında geçmişten kalan bir husumet olup olmadığı, ada-
mın kafasına vazo indirmeyi daha önceden planlayıp planlama-
dığı, hatta kurbanı evine kendisinin davet edip etmediği, hepsi-
nin cevabı yazıyor ifade tutanağının üstünde. İmzalıyor. Biraz-
dan adliyeye sevk edilecek. Akşam olmak üzere. Cılız ışık daha
da sönüyor. Yan odadan polislerin konuşmasını işitiyor:

“Yüzüne de baksan, melek sanırsın. Güven olmaz bu karı
milletine.”

“Gâvurmuş lan zaten bu. Bakma sen nüfus kâğıdında adı-
nın Gül yazdığına. Olay yerindekiler konuşuyorlardı araların-
da.”

Kumrular şamatayı artırıyor. Belli ki bir yerlerden ekmek kı-
rıntısı atıldı. Oysa ekmek iyi değilmiş onlar için. Leyla öyle de-
mişti. Leyla birçok şey demişti zaten. Neyin iyi neyin kötü oldu-
ğunu. Kimin dost kimin düşman durduğunu. Genellikle de her-
kes düşmandı.

“Hiç arkadaşın yok, arkadaş edin,” derdi bir yandan. Öte
yandan da, “Kimseye bir şey anlatma.” “Sakin ağzından kaçır-
ma.” “Fazla dikkat çekme.”

Anlatmayan insanları kim ilginç bulur ki? Kim ağzı mühür-
lü bir çocukla arkadaşlık etmek ister?

“Sen hep üzgünsün Roza. Senin yanındayken insanın neşesi kaçıyor,” demişti o delikanlı. Bir daha da aramamıştı onu. Sokakta görünce yüzünün kızardığı, kalbine taklalar attıran ilk erkekti.

Aradan belki birkaç ay geçmişti. “Bak, oğlanlar filme gidelim diyorlar. Sen de azcık gül, iki cilve yap kız. Belki dondurma da alırlar sonra,” diye uyarmıştı Zehra. Oğlanlar da dondurma da onu hiç ilgilendirmiyordu. O sadece filmi izlemek istiyordu. Yanındaki yeni yetme, omzunun üzerinden memelerine ulaşmaya çalıştığında hiç umursamadı, geri bile çekilmedi. Seyretmek istediği filmin bedeli olarak sundu memelerini oğlana. Sonra üzü yayıldı. Her yeni gelen filme davet edilen ilk kız oldu mahallede. Hatta “o delikanlı” da davet etti daha sonra onu sinemaya. Ta ki Leyla durumun farkına varıp sinemayı yasaklayana kadar. Sonra yine kumrular, kumrular...

Bir de laleler vardı. İstanbul laleleri. Çocukluğunun renkli hatırası. Leyla’nın her sene kasım ayında saksıya diktiği, martta filizlenmeye başlayan, en geç mayısta çiçeğini döküp yeşil bir ota dönüşen laleler. Leyla lalelerini ne kadar seviyorsa o daha çok sevmeye çalıştı.

Haziran gelince, soğanlarını saksının içinden artık maharet kazanmış elleriyle söküp nemli keselerde sonbahara kadar saklardı. Sanki o sene o laleler açmasa yüzleri gülmeyecek, işleri rast gitmeyecekti.

Yüzleri genellikle gülmezdi zaten. Ama yine de laleler açmıyordu, hem de en kırmızısından. Leyla bu çiçeğin ona şans getirdiğini ya da bir gün mutlaka şans getireceğini söylerdi her fırsatta. Her sene yeniden ekmeleri, bir ritüeldi aslında, bir adak. Geçen sene olmadı, ama bu sene olacak. Sonra Leyla yatağa düştü, laleler de bitti. Balkonda veya Ester’in deyimiyle ‘balkonikoda’ bir tek sardunyalar kaldı çocukluğundan geriye. Onlar da kuruduktan sonra o balkonda artık kimse bir daha saksı görmedi.

Yorgundu, uykusuz ve kafası karışık. Düşünmeye çalıştıkça zihni daha da boşalıyordu. Bardağı taşıran damla hangisiydi? Birkaç saat öncesine dönse, farklı mı davranırdı? Yoksa yapacağını yapar mıydı yine? Geçmişinde, bunu yapabileceğine dair bir ipucu var mıydı? İnsan ne zaman bir başkasının canına kıyacak noktaya erişirdi?

Kör pencereye doğru yürüdü. Ayaklarının arasından böcekler kaçtı. Kumruların sesi kesilmişti. Neden acaba? Karınları mı doymuştu? Kumrularla ilk defa İzmir’de arkadaş olmuştu. İstanbul’da trenden indiğinde fark ettiği ilk canlı ise sokak kedileriydi, bir de martılar.

Ah, evet; martılar... Nasıl saldırgan, nasıl arsız. Henüz küçük bir çocuktu İstanbul’a vardığında. Günler süren tren yolculuğunun ardından sersemlemiş bir şekilde ayakta durmaya çalışırken hâlâ sallanıyordu. Neredeyse boyu kadar bir martı, paytak ve yarı çekingen ama son derece kararlı bir yürüyüşle kendisine yaklaşmış, daha az evvel eline tutuşturulan simidi ustalık işi bir gaga hamlesiyle kapıvermişti. Ne korkmuş ne de ağlamıştı. Sadece şaşırmıştı. Sonradan bu anıyı aralarında konuşup gü-lüşürlerken Leyla hep aynı şeyi söylerdi:

“Martının bile senin ekmeğinde gözü var.”

Ne demek istediğini anlaması için fazla büyümesi gerekmemiş, kendisine hak görülmeyenlerin çetelesini tutmayı çocuk yaşta öğrenmişti. Hak görülen de pek az şey vardı zaten.

Kendisi ateşler içinde yanarken savaşın alevi de yol boyu peşlerinden kovalamış, Nazi askerleri neredeyse Selanik’e ulaşmıştı. Tren nihayet Sirkeci Garı’na vardığında hem hastalığın hem de savaşın alevleri artık geride kalmıştı.

Leyla ve vagondaki herkes mutluluktan ağlıyor, birbirlerine sarılıyor, öpüşüyorlardı. Sabırsız gazeteciler peronda dizilmiş, Avrupa’dan kaçan Türk vatandaşlarını fotoğraflamak için birbirlerini itekleyip duruyordu. Yolculardan biri, genç bir adam bir anda kendini yere atarak peronun taşlarını öptü. Gazeteci-

ler altına onlarca satır yazabilecekleri bu anı yakalayabilmek için flaşları o yöne doğru patlatmaya başladılar. Genç adam, pozunu yakalayamayan hiçbir muhabiri hayal kırıklığına uğratmıyor, her birine ayrı ayrı ve yeniden poz veriyor, yeri defalarca öpüyordu.

O gün henüz on yaşında bile olmayan Roza, bu davranışın ne anlama geldiğini anlayamamıştı. Bakışlarını, Leyla'nın eline tutuşturduğu simide çevirdi. İlk tanıştığı kuş martı, ilk öğrendiği Türkçe sözcük de böylece "simit" oldu.

Leyla Roza'ya gülümserken, yere kapaklanmış adam hemen yanlarında yeri öpmeye devam ediyordu. Sonra bakışlarını adamdan yana çevirdi. "Şerefsiz," diye tısladı Leyla, adamın hareketlerini seyrederken. Bu da bellediği ikinci Türkçe sözcük oldu ve bu sözcüğü ne zaman duysa, hep o adamın yere kapaklanmış hâli geldi gözlerinin önüne. Yere eğilmek, şerefsizlikte artık onun nazarında.

Gazeteciler, Leyla'yla da konuşmak istemiş; Leyla ise Roza'nın yüzünü elleriyle saklayarak, röportaj vermeyi reddetmişti. Oysa sonraki günler, aldıkları gazetelerde, yerleri öpen o adamın boy boy fotoğrafları, *Cehennemden Nasıl Kurtuldum!* başlığı altında söyleşileri yayınlanmıştı. Leyla 'şerefsiz' dediği bu adamın her yazısını, her röportajını biriktirmişti: *Haldun Orhan'ın Avrupa Hatıratı*, Roza'nın Türkçe okuma yazma çalışmalar yaptığı ilk metin olmuştu.

...

"Cemaat onu bilsin, tanısin, korusun; ama kayıtlarına almasın," derdi Leyla, aile dostları Jak'a. Çünkü Roza için üst düzey memuriyet hayalleri kurardı. "Tabii, dini törenlerinize de katılsın; ama seyirci olarak. Tanıklık etsin yani. Ama bu duyulmasın. Sonra okulda rahat bırakmazlar."

Bütün çocukluğu, 'Bak, ama yapma! Gör, ama taklit etme!' buyruklarıyla sınırlanmıştı. Yaşadıkları mahallenin bir Yahudi mahallesi olması, etrafında süregiden ilişkilerin ilk çocukluk

günlerini hatırlamasına sebep oluyordu. Özel günler, kutlanan bayramlar, edilen dualar...

14 Bir yandan da her şey tamamen farklıydı. Berlin’de Frau Schmidt’in pansiyonunda, “Abendbrot” dedikleri; ekmek ile biraz peynir ve salamdan oluşan akşam yemeğinden sonra bir süre piyanonun başına geçip annesinin çaldığı ezgilere eşlik etmek, günün en eğlenceli kısmıydı. En fazla üç şarkılık bir resitalden sonra annesinin çalışmak için pansiyondan çıkması ve onun da yatmak üzere odasına gitmesi gerekirdi. Frau Schmidt, çocuğa göz kulak olacağına dair ortalıkta görünmemesi şartıyla söz vermişti. Üstelik saat başına 10 pfund fazla ödeme alarak.

Pansiyondaki tasarruf tedbirleri gereğince odalarında ışık açmaları yasaktı. Berlin’in savaşa rağmen hız kesmeyen ışıltılı gece hayatı, Moabit’teki bu yoksul pansiyonun odalarını aydınlatmaya yetmiyordu. Roza ise, dar sokaklarından pek nadir geçen otomobillerin duvarlara yansıyan ışıklarının danslarını izler, türlü hayallere daldardı. Annesi dönene kadar uyanık kalmaya çalışır, çocuk aklının inadı her seferinde yorgunluğuna yenik düşer ve annesinin sabaha karşı gelip de yanına sokulduğunu bile fark etmeden yeni bir sabaha uyanırdı.

Oysa İzmir’deki hayatında; yemekten sonra Müslüman’ı da Yahudisi de evlerin önüne sandalye atar, geç saatlere kadar sohbet ederlerdi. Hele güzel havalarda bu sohbetler sabahlara dek sürerdi. İzmir’de de hava genellikle güzel olurdu zaten. Artık parıltısını yitirmiş bu kentte sokaklar aydınlık değildi belki ama insanların içlerinden eksilmeyen bir coşku, sohbetlerin ışıltamasına kaşıklarınca çay bardaklarının içinde şakırdamasına yetiyordu.

Yaşadıkları yere aile evi (kortejo) dendiğini Jak ve Ester’den öğrenmişti. İçinde büyük bir aile gibi yaşarlardı. Kortejolarda oda kapıları aynı avluya açılır, bu aile evinde mutfak da banyo da ortaklaşa kullanılırdı. Bir keresinde öğretmeni, saçına sa-

kız yapıştırdığı arkadaşının annesine, mazeretini açıklamak istercesine ‘Yavutane kızı’ diye tanıtmıştı onu, ellerini çaresizce iki yana açarak. Bu aile evlerinden edepli bir çocuğun çıkması pek beklenmezdi ne de olsa. İzmir ahalisinin, içinde mutlu bir çocukluk geçirdiği, yüksek duvarlarla çevrili bu kortejolara ‘Yahudihane’ lafından bozma, Yavutane dediklerini fark etti. İmparatorluk zamanından kalma, Romanyot’ların (Rum Yahudileri) tecridi için inşa edilmiş bu binalar kim ne derse desin, içinde kahkahaların eksik olmadığı, eğlenceli ailelerin eviydi.

Avrupa’daki savaşı karşı kıyıdan seyreden İzmir’in kortejo çocukları yemekten hemen sonra uyumaya gönderilmez, yetişkinlerle birlikte sabaha kadar çay içerlerdi. Süt belki yoktu artık ama üst dudaklarını burunlarına kadar rengi atmış kupalarının içindeki ılıtılmış çaya benzer şeye gömmelerine kimse ses çıkarmazdı.

Evlerde ekmek yapımından artmış un varsa, mahallenin kadınları toplaşır, bir leğende birlikte kurabiye hamuru kararlardı. Bu tarifte yağ genellikle eksik kaldığından, ortaya ancak o çaya benzer şeye banarak yenilebilen taş gibi sert bir yiyecek çıkardı. Civar semtlerdekilerin ‘fukara tatlısı’ dediği o şekerli kurabiye, Roza’nın çocukluğunun en lezzetli anlarındandı. Eğer yağ varsa, o zaman pişirilecek yiyecek hiç tartışmasız ‘boyoz’ olurdu. Roza ise aslında hep fukara tatlısı yemek isterdi. Fırından çıkan ilk kurabiyelerden üç beşini hemen cebine atar, bir sokak kedisi becerikliliğiyle üst kattaki balkonikoya çekilirdi. Ayaklarını parmaklıklar arasından boşluğa sarkıtarak bir yandan avluda süren şenliği izler, diğer yandan başka çocuklara kaptırma endişesi olmadan kurabiyelerin keyfini çıkarırdı.

Oysa okuldan arkadaşı Sara’nın, evde pişen kurabiyelerini başka çocuklardan kaçırmasına gerek yoktu. Üstelik Sara ve ailesi kortejo kadar büyük bir konakta, tek aile olarak yaşıyorlardı. Elbiseleri hep ütülü, saçları saten kurdelelerle süslüydü. Roza en

sevdiği yiyeceğin adını, onlara oyuna gittiği gün Sara'nın annesinden öğrenmişti. "Ah, fukara tatlısı getirmişsin, ne hoş," demişti güzel kadın. Sara'yla oynadıkları koridordan ara sıra mutlak kapısını gözlüyor, tatlının ne zaman ikram edileceğini soruyordu kendi kendine.

Ester'in kırmızı filesinin içinde, gazete kâğıdına sarılı gariban kurabiyeler, âdeta birilerinin onları alıp kaçmasını beklemekteydi. Evin hiçbir ferdi bu pakete ilgi göstermemiş, evden çıkarken hizmetçi fileyi olduğu gibi Roza'nın eline tutuşturmuş, yolda hepsini yiyip bitirmesini tembihleyerek başını okşamıştı. Hizmetçi Rivka da bir Yavutane sakiniydi. Bu kurabiyelerin kıymetini bilenlerdendi.

Kim ve nereli olduğunu da yine Sara'nın annesinden öğrendi. "Sen Aşkenaz'sın değil mi? Sara senin Almanca konuşabildiğini söyledi."

Eve gittiğinde balkonikolarında kahve keyfi yapan Ester'le Jak'a, bu öğrendiğini hemen teyit ettirmek istemişti.

"Biz Aşkenaz'mışız, Sara'nın annesi söyledi!" Kahve fincanları havada asılı kalan karıkoca bir süreliğine birbirlerinin gözlerinde bir yanıt aradılar. Kahvesinden derin bir yudum aldıktan sonra konuşmak Jak'a düşmüştü.

"Sefarad ya da Avrupa'dan gelme Yahudiler değiliz biz," demişti. "Biz Yahudiyiz." Bu cevabın manasını, Ester ve Jak'ın soyadı olan 'Romano'nun, Bizans ve Rum kökenli Yahudilere has olduğunu seneler sonra anlayacaktı. Bir Aşkenaz olarak, kendisinin neden bu insanların arasında yaşadığını da...

...

"Daha birkaç gün buradasın. Kime haber verelim? Evli misin? Anan, baban var mı?"

Polis memurunun kapı ardındaki sesi kaba ve umursamazdı. Bu soruları sadece vazifesi gereği sorduğu, yanıtlarının kendisini gerçekte zerre kadar ilgilendirmedeği sesinin lakayt titreşiminden belliydi.

“Yok, haber vermeyin kimseye,” diye konuştu, vereceği zahmetten çekinircesine.

Bu ‘yok’ lafının tam olarak nereye denk düştüğünü anlamadı polis. Anlamak için çaba da sarf etmeyecekti. Daha fazlasını kurcalamak işgüzarlık olurdu. Sonra artık ara dur, anası, babası, kocası...

Zehra’yı hatırladı yine Roza, Müslüman mahallesinden. Aralarında ilk evlenen o olmuştu. Onu aratsa mıydı? Ne isteyecekti ki arkadaşından? Üstelik Zehra’nın İkiçeşmelik hattına yeni dolmuş alan göbekli kocası, kendisiyle konuşmasını yasaklamıştı.

“Sen de bu yaz Kuran kursuna gelsene,” demişti Zehra. “Eğer duaları ezberlersen sana okunmuş akide şekeri veriyorlar.”

“Hayır!” demişti Leyla. “Yobazların arasında işin yok!”

Bu konuşmadan sonra bir daha havraya da gitmesine müsaade etmedi. Leyla’nın bu mesafeli duruşu her iki tarafta şüpheyle karşılandıysa da İzmir’in kendine has umursamaz ilişkiler yumağında fazla sorgulanmadan kabullenilmişti.

Kendisine gönüllü dadılık eden Ester ise, din bilgisi olmadan bir insanın iyi yetişemeyeceğine inandığından, ona on emri anlatır, arada gizli gizli havraya götürür, çıkışta da ağzını sıkı tutması için rüşvet olarak Asansör Sokağı’nda kurulan sergilerde satılan, kil ve tahtadan yapılmış minik bebeklerden alırdı.

Tatlı Ester, diye içinden geçirirken dudaklarında acı bir gülümseme yanıp söndü. Şimdi bir katil olduğumu öğrendiğinde yine her zaman yaptığı gibi ilk önce dönüp suçu kendinde arayacak, sonra da, “Ben yetiştirememişim,” diye ağlayacak.

Ester’in yetiştiremediği, yetişemediği neler kalmıştı hayatında? Belki Kaşer mutfağının incelikleri, belki Ladino dili? Bir Rum Yahudisi olan Jak ile evlendikten sonra her ne kadar Ladino dilini pek az kullanır olmuşsa da hâlâ korktuğunda, canı sı-

kıldığında, paniklediğinde ‘Atyo’ diye feryat etmekten kendini alamazdı. Belki şu anda da evin içinde ‘Atyototototo’ diye çırpınmaktaydı.

Leyla muhakkak ki, susuyordu. Nasıl ustalıkla yapardı bu işi! Her zaman ve her koşulda sessiz kalmak, önce düşünmek ve sonra da bildiğini okumak. Roza’nın hiçbir zaman yapmaya cesaret edemediği, aldığı kararı uygulama becerisi. Genellikle de doğru kararlar alma yeteneği. Belki tek bir yanlış kararı olmuştu Leyla’nın; o da Matthias’ı arkada bırakmak. Hüzünlendiği gecelerde hep bunu söylerdi Leyla.

Roza’nın çocukluğunun hem en tatlı hem de en acı hatırası olan Matthias. Saklandığı mutfak dolabının içinde her akşam onu mutlaka ziyaret eden, mendiliyle sümüklerini silerken cebine iki küçük bademezmesi bırakmayı asla unutmayan Matthias.

“Aa, bak! Sümük perisi sana yine ne getirmiş?”

Frau Hahn’la konuşmalarını duymuştu. Yola dayanabilecek miydi? Berlin’de mi kalsaydı acaba? İyileşince göndermek mümkün olur muydu? Ah zavallı annesi, gözü arkada kalmıştı.

O günlerde kendisine söz hakkı tanınsa, kesinlikle Frau Hahn’ın kilerinde kalmak isterdi. Evin hanımefendisiyle beyefendisinin, asla adım atmadıkları mutfakta “kiler faresi,” diye severdi onu Frau Hahn. Toparlak bedenine sardığı mutfak ön-lüğünün bir köşesinde her daim bir leke olduğundan evin hanımından da sürekli azar ıstırdı. Misafirlerin geldiği akşamlar, ki bu villada misafirsiz akşam pek olmazdı, pembe yanakları daha bir kızarırdı. Yine de Roza’yı asla unutmaz, ikramlardan ayırdıklarını sırayla kiler faresinin yaşadığı mutfak dolabının altından içeriye uzatıverirdi.

Önce büyük bir binanın sığınağında başka birçok yetişkinle birlikte saklamışlardı onu. Sonra oranın tehlikeli olacağını düşününce Matthias yağmurlu bir akşamda, bir çuvalın içinde Roza’yı binanın arka penceresinden çıkartıp, Frau Hahn’a tes-

*“Berlin... Parlak, ateşli, asi, hiçbir ucundan yakalayamadığın,
yakalasan durduramadığın, ona tutunduğun sürece sonunu
göremediğin bir tuhaf serüven. Tek başıma geldiğim bu şehirde
tahayyül ettiğim o hayatı yaşamış, ısrarla kaçtığım aşka teslim
olmuş, doğurmadığım bir insana sahte bir pasaportla
bir gecede anne oluvermiştim.”*

1920’ler Berlin’inden 1950’ler İzmir’ine... Kocasının
hareminden Berlin’e kaçan Leyla’nın, geçimini sağlamak
için falcılıktan casusluğa uzanan ayakta kalma mücadelesi.

Leyla, aradığı özgürlüğe kavuşacağını
düşünürken patlak veren II. Dünya Savaşı...

Zaman Durdukça; kimlik, güvenlik ve özgürlük
arayışında bireylerin, özellikle kadınların hikâyesi.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2218-7

9 789751 422187